

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 Vtrum actus appetitus sensitiui imperetur:

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

tione non est: sed ex instinctu nature, aut superioris cause, ut supra dictum est: & ideo non oportet qd in infinitum procedatur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum actus rationis imperetur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod actus rationis non possit esse imperatus. Inconueniens enim videtur, quod aliquid imperet sibi ipsi: sed ratio est quod imperat, ut supra dictum est. ergo rationis actus non imperatur.

¶ 2. Præ. Id quod est per essentiam, diuersum est ab eo, quod est per participationem: sed potentia, cuius actus imperatur a ratione, est ratio per participationem, ut dicitur in 1. * Ethic. ergo illius potentia actus non imperatur, quæ est ratio per essentiam.

¶ 3. Præ. Ille actus imperatur, qui est in potestate nostra: sed cognoscere, & iudicare verum, quod est actus rationis, non est semper in potestate nostra. nõ ergo actus rationis potest esse imperatus.

SED CONTRA. Id quod libero arbitrio agim⁹, nostro imperio agi potest: sed actus rationis exercetur per liberum arbitrium. dicit. n. Dama. * qd libero arbitrio homo exquirat, & scrutatur, & iudicat, & disponit. ergo actus rationis possunt esse imperati.

RESPON. Dicendum, qd quia ratio supra seipsam reflexitur, sicut ordinat de actibus aliarum potentiarum, ita etiam potest ordinare de suo actu: unde etiam actus suus potest esse imperatus. Sed attendendum est, quod actus rationis potest considerari dupliciter. Vno modo, quantum ad exercitium actus: & sic actus rationis semper imperari potest, sicut cũ indicitur alicui quod attendat, & ratione utatur.

Alio modo, quantum ad obiectum, respectu cuius duo actus rationis attenduntur. Primo quod est, ut veritatem circa aliquid apprehendat, & hoc nõ est in potestate nostra: hoc enim contingit per uirtutem alicuius luminis uel naturalis, uel supernaturalis: & ideo quantum ad hoc, actus rationis nõ est in potestate nostra, nec imperari potest. Alius autem actus rationis est, dum his, quæ apprehendit, assentit. Si igitur fuerint talia apprehensa, quibus naturaliter intellectus assentiat, sicut prima principia, assensus talium, uel dissensus non est in potestate nostra, sed in ordine nature: & id, proprie loquendo, nature imperio subiacet.

Sunt autem quedam apprehensa, quæ non ad eam conuincunt intellectum, quin possit assentire, uel dissentire, uel saltem assensum, uel dissensum suspendere propter aliquam causam: & in talibus assensus ipse, uel dissensus in potestate nostra est, & sub imperio cadit.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd ratio hoc modo imperat sibi ipsi, sicut & uoluntas mouet seipsam, ut supra dictum est, in quantum scilicet utraque potentia reflexitur supra suum actum, & ex uno in aliud tendit.

AD SECVNDVM dicendum, qd pp diuersitatem obiectorum, quæ actui rationis subduntur, nihil prohibet rationem seipsam participare: sicut in cognitione conclusionum, participatur cognitio principiorum.

AD TERTIVM patet responsio ex dictis.

ARTICVLVS VII.

Vtrum actus appetitus sensitui imperetur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur, quod act⁹ sensitiui appetitus non sit imperat⁹.

Dicit enim Apostolus Roma. 7. Non. n. quod uolo bonum, hoc ago. & Gloss. * exponit, qd homo uult non concupiscere, & tamen concupiscit: sed concupiscere est actus appetitus sensitui. ergo actus appetitus sensitui non subditur imperio nostro.

¶ 2. Præ. Materia corporalis soli Deo obedit, quantum ad transmutationem formalem, ut in primo habitum est: sed actus appetitus sensitui habet quãdam formalem transmutationem corporis. scilicet calorem, uel frigus. ergo actus appetitus sensitui nõ subditur imperio humano.

¶ 3. Præ. Proprium motuum appetitus sensitui est apprehensum secundum sensum, uel imaginationem: sed non est in potestate nostra semper, quod aliquid apprehendamus sensu, uel imaginatione. ergo actus appetitus sensitui non subiacer imperio nostro.

SED CONTRA est, quod Grego. Nissenus dicit, quod obediens rationi diuiditur in duo, in desideratum, & irascituum, qd pertinent ad appetitum sensituum. ergo actus appetitus sensitui subiacer imperio rationis.

RESPON. Dicendum, quod secundum hoc aliquis actus imperio nostro subiacer, prout est in potestate nostra, ut supra dictum est: & ideo ad intelligendum qualiter sit in potestate nostra. Est autem sciendum, qd appetitus sensituius in hoc differt ab appetitu intellectiuo, qui dicitur uoluntas, quod appetitus sensituius est uirtus organi corporalis, non autem uoluntas. Omnis autem actus uirtutis uentis organo corporali, dependet non solum ex potentia anime, sed etiam ex corporali organi dispositione, sicut uisio ex potentia uisua, & qualitate oculi, per quam iuuatur, uel impeditur. unde & actus appetitus sensitui non solum dependet ex ui appetitiua, sed etiam ex dispositione corporis.

Illud autem, quod est ex parte potentie anime, sequitur apprehensionem: apprehensio autem imaginationis, cum sit particularis, regulatur ab apprehensione rationis, quæ est uniuersalis: sicut uirtus actiua particularis a uirtute actiua uniuersali. Et ideo ex ista parte actus appetitus sensitui subiacer imperio rationis: qualitas autem & dispositio corporis non subiacer imperio rationis. Et ideo ex hac parte im-

li septimi, collecto ex litera ordine apprehensionis, appetitus, motus cordis, & qualitates sequentis, aspice, quod uariis motus cordis ex apprehensione, & appetitu animali nascens, corpus mouet, & alterat secundum diuersas qualitates: alteratum autem corpus uarie etiam afficit imaginationem, & appetitum. ut superius habitum est, & uarie disponitur ipsum corpus ex hoc ad sanitatem ad cor, ad habilitatem hanc uel illam. Et cum hæc aspexeris, uidebis quod pluries accidentia continguntia personis patientibus exaltam, & humilium, causantur ex sua apprehensione originaliter: quæuis forte consuetudo mutata in naturam, etiam inuertas postmodum afficiat.

Cuius signum est, quod si diuinus ad oppositos mentis actus se toto conatu transferunt, ab humiliummodi accidentibus deseruntur, ut experientia fide digna dicitur: quamuis exorbitans motus cordis manifeste apparens in his, sufficiens testimonium afferat, qd secundum naturale causarum ordinem hæc fiant, secundum quas materia corporalis nec proprio intellectui, nec angelico, sed diuino tantum obedit ad alterationem, nisi mediante motu locali. propter quod saluandum hæc sunt dicta.

In responsione ad tertium eiusdem septimi articuli aduerte duo. Primum est, quod imaginatio nõ quorumcunque, sed consideratorum a ratione, subest imperio rationis, si tamen imaginabilia sunt: quoniam imaginatio nata est ad imperium rationis forma re noua phantasmata infra latitudinem intellectuum. quod dicimus propter eorum naturam, cuius imaginatio nõquam formabit phantasma coloris, qui nec a ratione eius intelligitur. Secundum est, quod tam imaginari, uel non imaginari hoc

Est gl. Aug. li. 3. contr. Iulia. ca. 26. tom. 7.

P. p. q. 105. arti. 1. & q. 110. ar. 2.

Li. 4. c. 8. circa med. & c. 9. in prin.

Art. 6.

D. 221.

q. 9. art. 4.

1. q. 113. art. ad 1.

Artic. 1.

Cap. ultimo. tom. 5.

Li. 3. de fide. ap. 23.

Art. 1.

D. 771.

D. 751.

Li. 3. cont. q. circa medium. co.

q. 9. art. 3.

Intra q. 10. arti. 1. & q. 16. arti. 4. Et ueri. q. 25. arti. 4.

¶ Super quest. decima-septime articulum septimum.

¶ In responsione ad secundum articulum.

ri hoc, uel illud, subesse intelligitur nostro imperio quatenus pen- det ex parte anime, sicut de appetitu sensitivo dictum est. Con- tingit enim ex corporis dispositione, uel repentino motu, impro- bas pati imaginationes nullo imperante. Et in hoc est magna lati- tudo, in quantum ut aliqui patiuntur huiusmodi imaginationes

peditur, quin motus sensitui appetitui totaliter subdatur imperio rationis. Contingit autem etiam quandoque, quod motus appetitus sensitui subito concitatur ad apprehensionem imaginationis, uel sensus: & tunc ille motus est præter imperium rationis, quamuis potuisset impediri a ratione, si prauidisset. Vnde Philosophus dicit in 1. Politicorum, quod ratio præest irascibili, & concupiscibili, non principatu despotico, qui est domini ad seruum: sed principatu politico, aut regali, qui est ad liberos, qui non totaliter subdatur imperio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc, quod homo uult non concupiscere, & tamen concupiscit, contingit ex dispositione corporis per quam impeditur appetitus sensitivus, ne totaliter sequatur imperium rationis. Vnde & Apostolus ibidem subdit: Video aliam legem in membris meis, re- pugnantem legi mentis meae. Hoc enim contingit propter subitum motum concupiscentiæ, ut * dictum est.

AD SECUNDVM Dicendum, quod qualitas corporalis dupliciter se habet ad actum appetitus sensitui, Vno modo ut præcedens, pro ut aliquis est aliquo modo dispositus secundum corpus ad hanc, uel illam passionem. Alio modo, ut consequens: sicut cum ex ira aliquis incalcescit. Qualitas igitur præcedens non subiacet imperio rationis, quia uel est ex natura, uel est ex aliqua præcedenti motione, quæ non statim quiescere potest: sed qualitas consequens, sequitur imperium rationis, quia sequitur motum localem cordis, quod diuersimode mouetur, secundum diuersos actus sensitui appetitus.

AD TERTIVM dicendum, quod quia ad apprehensionem sensus requiritur sensibile exterius, non est in potestate nostra apprehendere aliquid sensu, nisi sensibili præsentem, cuius præsentiam non semper est in potestate nostra. Tunc enim homo potest uti sensu cum uoluerit nisi sit impedimentum ex parte organi. Apprehensio autem imaginationis subiacet ordinationi rationis secundum modum uirtutis, uel debilitatis imaginatiuæ

Ad hoc dicitur, quod obedientia oritur ex propinquitate: sed propinquitas est duplex, similitudinis scilicet, & proportionis. Et secundum similitudinem quidem, quanto actus est nobilior, tanto prior secundum naturam suam est rationi, & aptior ut sequatur eam. Secundum proportionem uero, quanto bonum proprium, ad quod aliquid intra latitudinem obsequentium ordinatur, est ma-

gis consonum rationi, tanto magis subditur eius imperio. Cõstat autem quod appetitus sensitivus, & corpus aptum natum obsequi rationi, sic se habent ad propria bona, quod ille ex natura propria inclinatur ad bonum, quatenus loquitur contrarium rationi. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.

potentiæ. Quod enim homo non possit imaginari quæ ratio concedat, contingit uel ex hoc, quod non sunt imaginabilia, sicut incorporea: uel propter debilitatem uirtutis imaginatiuæ, quæ est ex aliqua indispõsitione organi.

ARTICVLVS VIII.

Utrum actus anime uegetabilis imperetur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur, quod actus uegetabilis anime, imperio rationis subdantur. Vires enim sensitivæ nobiliores sunt uirtutibus anime uegetabilis: sed uires anime sensitivæ subduntur imperio rationis, ergo multo magis uires anime uegetabilis.

2 Præter. Homo dicitur minor mundus, quia sic est anima in corpore, sicut Deus in mundo: sed Deus sic est in mundo, quod omnia quæ sunt in mundo, obediunt eius imperio, ergo & omnia quæ sunt in homine, obediunt imperio rationis, etiam uires uegetabilis anime.

3 Præter. Laus, & uituperium non contingit, nisi in actibus qui subduntur imperio rationis. sed in actibus nutritiuæ, & generatiuæ potentiæ, contingit esse laudem & uituperium, & uirtutem & uitium, sicut patet in gula & luxuria, & uirtutibus oppositis, ergo actus harum potentiarum subduntur imperio rationis.

SED CONTRA est, quod * Gregorius Nyssenus dicit, quod id, quod non persuadetur a ratione, est nutritium & generatiuum.

RESPON. Dicendum, quod actum quidam procedunt ex appetitu naturali, quidam autem ex appetitu animali, uel intellectu. Omne enim agens aliquo modo appetit finem: appetitus autem naturalis non consequitur aliquam apprehensionem, sicut sequitur appetitus animalis, & intellectualis: ratio autem imperat per modum apprehensionis uirtutis. Et ideo actus illi, qui procedunt ab appetitu intellectiuo, uel animali, possunt a ratione imperari, non autem actus illi, qui procedunt ex appetitu naturali: huiusmodi enim actus sunt uegetabilis anime.

Ad hoc dicitur, quod in litera dux causæ ex Aristotele tanguntur, quarum membra hæc habent motum proprium naturalem. Prima est, quæ quolibet eorum est quasi separatam animal. Secunda est, quæ

2a. 3. a med. tom. 5.

Super quest. decimasertimo articulum octauum.

In corp. art.

Inf. q. 10. a. 3. ad 1. Et 2. q. 142. Et 2. q. 143. Et 2. q. 144. Et 2. q. 145. Et 2. q. 146. Et 2. q. 147. Et 2. q. 148. Et 2. q. 149. Et 2. q. 150. Et 2. q. 151. Et 2. q. 152. Et 2. q. 153. Et 2. q. 154. Et 2. q. 155. Et 2. q. 156. Et 2. q. 157. Et 2. q. 158. Et 2. q. 159. Et 2. q. 160.

1. q. 8. ad 2. q. 166. cor. 8. 20. q. ad 3. q. 25. ad 5. q. 7. ad 15. q. 7. p. lib. 4.

Cap. 1. p. 10. lib. 4. c. 11. p. 10.

Ca. 9. a p. 10.